

TEHNICILE DE GRAVURĂ ÎNTRE TRADIȚIONAL ȘI EXPERIMENTAL

Rezumatul Tezei de Abilitare

Prof. univ. dr. Atena-Elena SIMIONESCU

Atelierul de gravură este laboratorul meu de cercetare, spațiul de creație în care ideile își caută drumul spre materializare. Atelierul, acest spațiu miraculos, adăpostește fel și fel de materiale, unelte și utilaje: plăci de lemn, linoleum, cupru, alamă, carton și plastic, etc., dălți, cuțite, ace de gravură, acizi și solvenți, cerneluri pentru gravură pe bază de apă și ulei, bazine de apă, prese de gravură și multe alte materiale mai mult sau mai puțin sofisticate. Toate acestea reprezintă un sumar instrumentar necesar gravurii care, în funcție de tehnică, servesc la construirea plăcilor/matrițelor care vor deveni prin imprimare gravuri. Am început să lucrez gravură în 1981, nu a fost nici simplu nici ușor, am continuat să lucrez învățând permanent, cercetând și dezvoltând tehnicile de atac și de imprimare.

Am lucrat în toate formele de tipar înalt, adânc și plan, am utilizat o parte a tehnicilor tradiționale ca atare sau exploatând interferențele tehnice, execuțiile și imprimările în multe variante tradiționale și neconvenționale. Tendințele artei contemporane imprimă orientarea către experiment, către concept, și dacă ne amintim opinia avansată de Leonardo da Vinci, care nu o dată susținuse că pictura este o *cosa mentale*, consider artistul persoana care concepe și lucrează cu idei, găsind alte idei pentru a le materializa.

Experimentând în atelier, mergând pe linia cunoașterii, a imaginației și a frumosului, dar și a ideilor personale privind modurile și posibilitățile de manifestare ale gravurii, în prelungirea tradiționalului, am ajuns la unele soluții personale de ordin tehnic. Intervențiile, uneori neconvenționale, le-am implicat atât în pregătirea blocurilor de lemn, a plăcilor de carton sau diverse materiale plastice, cât și în maniera de cerneluire și imprimare. Astfel, am ajuns să lucrez în ceea ce astăzi este numită manieră proprie. Traseul meu profesional poartă amprenta metodelor și procedeele personale de obținere a gravurilor. M-a pasionat în mod deosebit introducerea culorii în gravură prin

folosirea plăcilor multiple și prin șablonarea repetată. Continuând în aceeași manieră, am trecut la decuparea plăcilor în forme aleatorii și la compunerea lucrărilor finale în forme spațiale, obiecte, instalații, cărți și cărți obiect.

Prima parte a tezei, CREAȚIA ARTISTICĂ

În acest capitol prezint succint activitatea mea artistică dezvoltată în cea mai mare parte în domeniul gravurii, plecând de la gravură în forma ei tradițională și continuând cu preocupările în zona experimentală, în zona tiparului, cuprinzând aici hibridizări asupra matriței și a formelor de imprimare. O altă direcție a creației este dedicată cărții obiect de artă, în construcția cărora de cele mai multe ori ilustrațiile sunt formate de gravură și alte derivate printate prin intermediul presei de gravură. Ilustrația poate fi definită ca o formă plastică de convertire a textului în imagine, prin această prismă este posibil ca multe dintre gravurile mele să se încadreze între astfel de limite spirituale. Compozițiile implică de multe ori simboluri, aluzii subtile, mesaje încifrate care întruchipează arhitecturi plastice, narațiuni emotive propuse publicului în ideea de a oferi satisfacții estetice la descifrare.

Capitolul cuprinde mai multe subdiviziuni cu referire la:

- expoziții personale și colective, naționale și internaționale;
- proiecte (BOOK PROJECT INTERNATIONAL 2013, MARSILIA; Bienala internațională de gravură contemporană N-E, Iași 2015, 2017; Interferențe, expoziție de grup, Five Plus Art Gallery, Viena, Austria 2017);

De la terminarea studiilor și până în prezent am fost preocupată de gravură și tehnicile ei dar și de ilustrația de carte. Am participat constant la expoziții jurizate anuale, bienale și trienale internaționale de gravură. După anul 2000, când acest gen de manifestări a prins contur și în plan național, am participat la multe dintre ele. Voi puncta câteva participări de referință pentru cariera mea.

Cvadrientală de xilogravură KIWA din Kyoto, Japonia este una dintre cele mai importante pentru că în anul 2007 am primit premiul JAWK II pentru carte obiect. Construită într-o formă clasică dar cu imagini imprimate într-o formă neconvențională, am realizat cartea în anul 2006. Gravura pe lemn a rămas o preocupare constantă de atelier, din acest motiv am considerat oportun să creez o carte obiect plecând de la ideea de obiect clasic, care să conțină o încărcătură vizuală desprinsă major de clasicul gravurii pe lemn. Am stabilit formatul și am calculat o oglindă a paginii, apoi am imprimat colile de hârtie de gravură cu gramaj mare, față-verso, reușind să mențin constantă

oglindea paginii. Pentru această serie de gravuri am folosit la imprimare 8 blocuri de lemn gravate tradițional și câteva blocuri doar texturate prin presare sau tăiere mecanică. Trebuie să menționez faptul că organizatorii au folosit coperta cărții mele pentru ilustrația afișului ediției 2007. Din acel moment am contribuit la ilustrarea afiselor evenimentului în următoarele două ediții (2011 și 2016).

Triennale Européenne de l'Estampe Contemporaine – Estampadura, Franța mi-a adus în anul 2013 premiul publicului.

Pe parcursul anilor am avut șansa să fiu acceptată la multe expoziții bienale sau triennale internaționale dintre care voi enumera doar câteva, fără să insist asupra evenimentului: 3rd Global Print 2017, Portugalia (2017, 2015); THE 19TH International Print Biennial Varna, Bulgaria (2017, 2015); Austria, Klaghenfurt, Galeria 3, expoziție de grup, artist invitat (2013); International Triennial of Original Prints Grenchen, Elveția, Switzerland/Graphic Art of the Balkan countries (2012); Polonia, Katowice, Bienala internațională de gravură – Ex libris (2011); Bienala de gravură mică, “Kisgrafica”, Budapesta, Ungaria (2008, 2006) etc.

O altă expoziție importantă pentru mine este *Metafora cărților* (2013) unde am expus împreună cu graficianul Suzana Fântânariu Baia. Expoziția, deschisă sub egida Festivalului FILIT (Festival Internațional de Literatură și Traduceri), a fost un eveniment în lumea artei ieșene, cartea obiect nu este o zonă de lucru familiară multor artiști. Expunerea în cadrul clasic de muzeu a contribuit la crearea unei atmosfere de epocă îmbogățită într-o manieră atipică.

Expoziția personală Amprente marchează o nouă etapă a dezvoltării artistice, lucrările elaborate în perioada întocmirii tezei de doctorat *Gerard Genette-estetica artelor vizuale* capătă o nouă atitudine. Într-o oarecare continuitate ideatică m-am concentrat asupra formatului gravurii și asupra posibilităților de a-i da o nouă dimensiune. Trăim într-o societate dominată de calculator, de mesajul virtual, SMS-uri, telefoane și tablete, suntem parte a unei lumi din care aproape a dispărut ideea de scrisoare. Probabil invadarea spațiului personal de tehnica IT, dependența de aceste device-uri care pun stăpânire pas cu pas pe mintea noastră, pe ticurile care crează la un moment dat firescul unei zile, m-au determinat să reamintesc, să reconstruiesc un moment al textului intim. Într-o oarecare continuitate ideatică m-am concentrat asupra formatului gravurii și asupra posibilităților de a-i da o nouă dimensiune prin folosirea textului și a ideii de scrisoare.

Expoziția personală *Mater materia*, deschisă în anul 2016 la Muzeul de Artă din Iași, este constituită din lucrări care cumulează mare parte din experiențele plastice și

tehnice expuse anterior. În cele peste 60 de lucrări grupate tematic și tehnic, experimentul își spune tot mai mult cuvântul. Trecând de la o tehnică relativ tradițională, în ciclul *Personajelor*, am evoluat spre o serie de amprentări executate în manieră proprie și spre imprimarea pe pânză. Experimentul are multă forță și captează atenția publicului prin ineditul prezentării. Această expoziție a fost itinerată la Muzeul de Artă din Piatra Neamț și Muzeul Național de Artă din Chișinău, Republica Moldova.

BOOK PROJECT INTERNATIONAL 2013, MARSILLIA

Acest proiect generos a fost inițiat și organizat de regretatul grafician Iuri Isari. România a participat în calitate de țară invitată de Japonia, Franța și artiști independenți din diferite colțuri ale lumii. Echipa noastră a fost formată din reprezentanți ai universităților/facultăților de arte vizuale din București, Iași și Timișoara. Am prezentat în cadrul expoziției cărți ale studenților dar și lucrări proprii.

Bienala internațională de gravură contemporană N-E, Iași.

Proiectul a fost creat prin parteneriat între Complexul Național Muzeal Moldova din Iași, Universitatea de Arte "George Enescu" din Iași și Muzeul Național de Artă din Chișinău, Republica Moldova. Proiectul, aflat acum în pragul celei de a III-a ediții, a debutat în anul 2015 cu scopul anunțat de promovare a gravurii contemporane. Evenimentul a avut rezonanță pe plan mondial, au participat artiști din peste 30 de țări din lumea întreagă, din Orient până în America Latină. Lucrările ajunse pe simezele sălilor Muzeului de Artă din Iași au fost extrem de variate din punct de vedere tehnic și stilistic, de o foarte bună calitate. Ne-am aflat în fața unui regal de gravură care se poate alinia oricărui eveniment similar din țară sau străinătate.

Interferențe, expoziție de grup, Five Plus Art Gallery, Viena, Austria

Proiect implementat grație finanțării Institutul Cultural Român de la Viena și Five Plus – Art Gallery din Viena, cu o contribuție importantă sub raport financiar și din partea Universității Naționale de Arte „George Enescu”.

Parte integrantă a fost și **masa rotundă cu tema „DE LA TRADIȚIE LA EXPERIMENT – explorări creative în artele vizuale”** la care au participat curatorii expoziției și studenții.

Expoziția „Interferențe” a reunit lucrări de pictură și grafică, de factură modernă și experimentală, semnate de profesori, masteranzi și studenți ai UNAGE din Iași. *Expoziția „Interferențe” ar putea fi considerată într-o primă instanță o ilustrare a ideilor*

ce și-au găsit drumul spre materializare într-un spațiu de creație patronat de universitate. Lărgind problematica trebuie să ne îndepărtăm de ansamblul de condiții pe care le-am putea considera limitative pentru că în cazul artei este ușor de văzut că în mod constant apar noi forme de artă, noi soluții artistice, care solicită, obligă artistul să ia decizii să se transforme, să experimenteze. Undeva în acești parametri se poate clasifica expoziția „Interferențe” – grafică și pictură între tradiție și experiment.

Partea a II-a a tezei de abilitare este dedicată ACTIVITĂȚII ȘTIINȚIFICE ȘI DIDACTICE

Voi prezenta: Evoluția carierei didactice; Teza de doctorat 2006, Universitatea A.I.Cuza din Iași, Facultatea de filosofie - “ **Gérard Genette – Estetica artelor vizuale**; Teza de doctorat 2016, Universitatea Națională de Arte *George Enescu* din Iași, Facultatea de Arte vizuale și design - **TIPARUL ÎN RELIEF, Implicații asupra evoluției civilizației**; Publicații.

Mi-am început cariera universitară în anul 1990, în calitate de profesor asociat după un an am obținut prin concurs gradul didactic de asistent universitar, în 1995 am devenit lector, în 2007 conferențiar și din 2008 am devenit Profesor universitar la catedra de grafică a UNAGE. Concomitent cu activitatea didactică am îndeplinit diverse funcții manageriale în cadrul instituției. Astfel, în perioada 1997-2000, am desfășurat activități specifice funcției de Secretar științific al Consiliului Facultății de arte plastice, decorative și design. În anul 1997, am lucrat la obținerea primului Contract instituțional în cadrul programului European de mobilități Socrates–Erasmus alături de coordonatorul programului, preluat ulterior pentru o scurtă perioadă de timp, 1999-2000. În anul 2008, am fost aleasă Decan al Facultății de Arte plastice decorative și design, patru ani mai târziu, în 2012, am devenit Rector al Universității Naționale de Arte ”George Enescu” din Iași, funcție pe care o îndeplinesc și în prezent. Desigur, în toată această perioadă am desfășurat în paralel o întreagă activitate de creație artistică și cercetare științifică. Fac parte din echipa care a pus bazele specializării Grafică la Iași, dintr-un atelier cu șevalet am construit o specializare cu trei direcții opționale în: grafică de șevalet, grafică publicitară și animație. Am organizat ateliere specializate de prelucrare a imagini pe calculator echipate cu calculatoare Apple, tablete grafice profesionale, scanner, imprimante, etc. Atelierul de gravură pentru pregătirea plăcilor este dotat cu echipamente moderne de transpunere a imaginii pe plăcile de metal: plite electrice, băi de acid cu hote, aspirator pentru noxe etc. Atelierul de gravură-imprimare este dotat cu trei prese de gravură, două de mari

dimensiuni și una mai mică. Dotarea laboratoarelor de specialitate s-a realizat în timp, cu ajutorul proiectelor, pentru a obține finanțarea necesară achiziționării utilajelor.

În anul 2006 am susținut în cadrul Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași, Facultatea de Filosofie, teza cu titlul *Estetica lui Gérard Genette - arte vizuale*, coordonată de dl. Prof. univ. dr. Dumitru. N. Zaharia.

Gérard Genette, nume cunoscut până de curând ca reprezentant important al poeziei contemporane și în domeniul esteticii, a lansat puncte de vedere care reprezintă tot atâtea provocări pentru teoreticienii interesați de artele contemporane. Lucrarea abordează o temă de mare actualitate în domeniu, anume, reconsiderarea esteticii ca disciplină filosofică, reconsiderare impusă de schimbările spectaculoase petrecute în evoluția artelor pe parcursul ultimului secol.

Teza de doctorat - **TIPARUL ÎN RELIEF, Implicații asupra evoluției civilizației** – susținută în anul 2016 la Universitatea Națională de Arte *George Enescu* din Iași, Facultatea de Arte vizuale și design.

Elaborată sub conducerea științifică a sculptorului prof. dr. Dan Covătaru, lucrarea se înscrie într-o cu totul altă arie de exprimare. Cercetarea repune în dezbatere gravura tradițională, întrepătrunderea între limbajul tradițional și limbajul modern, aducând în prim plan tiparul în relief ca formă de modernizare și hibridizare a gravurii.

O parte a analizei tehnice are la bază propria experimentare în atelier și măsoară posibilități de inovare cu serializare dar și edițiile de artist executate, de cele mai multe ori, în manieră proprie.

Evoluția artelor, și în special cea a gravurii, în contemporaneitate se definește, între altele, printr-o atitudine avangardistă, manifestările sunt exprimate în modalități multiple din punct de vedere al implicațiilor tehnice. Diversificată mult de-a lungul timpului, ca orice tehnică artistică de altfel, tehnicile (și materialele) gravurii au la bază același principiu general, imprimarea unui desen de pe o placă de gravură.

Frământările specifice creației artistice contemporane, partea de originalitate conținută în planul exprimării plastice este într-o firească interdependență cu tehnicile gravurii. Din acest motiv, am considerat necesară o succintă prezentare a tehnicilor de gravură care reprezintă un fundament pentru orice gravor.

Publicații

Cele expuse anterior conturează sau particularizează preocupările specifice creației artistice contemporane privind grafica și unele aspecte ale tehnicilor de gravură și construcție a cărții obiect în viziunea mea.

Pe de altă parte, conținutul unei discipline de specialitate trebuie să distingă clar între condițiile suficiente și necesare pentru a pune în operă un proiect. Astfel, am elaborat două cursuri de gravură:

1. *Domeniul: Tehnici de gravură tradiționale și moderne*

Tehnici de gravură, Editura Artes, Iași, 2006, ISBN(10) 973-8271-47-9, ISBN(13) 978-973-8271-47-0 (curs); lucrarea, conform titlului, are ca obiect clasificarea principalelor tehnici și metode de tipar, instrumente, materiale, rețete și procedee de lucru în atelierul de gravură.

2. *Tiparul înalt, Editura Artes, Iași, 2008, ISBN978-973-8263-21-5 (curs)*

Lucrarea reia clasificarea generală a tehnicilor de gravură punând accentul pe prezentarea detaliată a tehnicilor de tipar înalt. Putem afirma pe baza unor mărturii incontestabile că originile gravurii în relief (definită ca impresie făcută de mână, transferată apoi pe suprafețe alternative) provin încă din civilizația sumeriană cca. 4000 îHr, alte mărturii provin din zona Mexicului datate 1000-800 îHr¹. La nivel global, mărturii privind această formă de tipar s-au descoperit în diverse zone geografice, la babilonieni, egipteni, precum și în Asia la japonezi și chinezi. Totuși, este consacrat faptul că, leagănul tiparului în relief este localizat în China.

Alte lucrări care se înscriu în activitatea de cercetare și creație artistică

Sincretic – pictură, sculptură, grafică: cadre didactice (coordonator), Ed. ARTES, 2017, 978-606-547-347-8, 183 pagini cu ilustrații

Sincretic – pictură, sculptură, grafică: studenți (coordonator), Ed. ARTES, 2017, 978-606-547-356-1, 126 pagini cu ilustrații

Mater materia: de la tradiție la experiment: album, Ed. Artes, 2016, ISBN 978-606-547-320-1, 147 pagini

Bienala Internațională de Gravură Contemporană N-E, Ediția I, Iași, 2015, (coordonator volum), Editura Palatul Culturii Iași, 2015, ISBN 978-606-8547-11-4, 100 pagini

Profesori de ieri și de astăzi: Universitatea de Arte "George Enescu" la 155 de ani (coordonator), Ed. Artes, 2015, ISBN 978-606-547-274-7, 250 pagini cu ilustrații

155 de ani de învățământ artistic modern la Iași, partea a III-a 1950-2015, Editura Artes, Iași, 2015, ISBN 978-606-547-245-7 (coordonator)

155 de ani de învățământ artistic modern la Iași, partea a II-a 1950-2015, Editura Artes, Iași, 2015, ISBN 978-606-547-245-7 (coordonator)

155 de ani de învățământ artistic modern la Iași, partea I-a 1830-1950 Editura Artes, Iași, 2015, ISBN 978-606-547-244-0 (coordonator)

Trasee grafice, Editura Performantica, Iași, 2012, ISBN 978-973-730-982-2

Estetica analitică: noi prefigurări conceptuale în artele vizuale, Editura Artes, Iași, 2007, ISBN (13) 978-973-8271-34-0 (coautor, pag. 402)

Gérard Genette, de la o ontologie restrânsă la o estetică relativist subiectivistă, Editura Artes, Iași, 2006. ISBN(10) 973-8271-48-7, ISBN(13) 978-973-8271-48-7

A III-a parte a tezei de abilitare constituie PLANUL DE EVOLUȚIE ȘI DEZVOLTARE A CARIEREI PROFESIONALE, ȘTIINȚIFICE ȘI ACADEMICE

Dezvoltarea cursurilor de gravură pe forme de tipar ,mergând până la detalierea tehnicilor tradiționale și moderne, îl consider un proiect amplu și ambițios. Există în România o lipsă acută de carte de specialitate pentru domeniile înguste de specializare. Consider că, o serie de astfel de cărți ar fi benefică atât pentru specialiști cât și pentru publicul interesat de domeniul gravurii profesioniste.

Un alt obiectiv important pentru sufletul meu este continuarea proiectului Bienala internațională de gravură contemporană N-E, Iași.

În privința dezvoltării propriei cariere artistice, voi continua să particip la expozițiile de specialitate în țară și străinătate. Iar în Activitatea de atelier voi continua să dezvolt variante de hibridizare a tehnicilor, metode noi de gravare și printare, aspect care, de altfel, îmi caracterizează Activitatea în acest moment. Pe de altă parte, cu toții constatăm că, pe măsură ce aprofundăm un domeniu descoperim noi și noi lucruri care ne uimesc și ne aduc satisfacție totodată.